Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра фізичної географії геоморфології та палеогеографії

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан географічного факультету
_____ **Мирослав ЗАЯЧУК**
"31" серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Фізична географія материків та океанів»
Обов'язкова

Освітньо-професійна програма ОП «Середня освіта (Географія)»

Спеціальність А4.07 Середня освіта (Географія)

Галузь знань А Освіта

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Факультет Географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Фізична географія материків та океанів» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» за предметною спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія) затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 5 від 28 квітня 2025 року)

Розробники: *Сергій КИРИЛЮК, к. геогр. н., доцент*

Викладач (чі), що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Галина КОВБІНЬКА, к. геогр. н., асистент

Погоджено з гарантом ОП _____ **Галиною КОВБІНЬКОЮ**

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії *протокол* № 1 від "31" серпня 2026 року

Завідувач кафедри _____ **Дарія ХОЛЯВЧУК**

Схвалено методичною радою інституту / факультету
протокол № 1 від "31" серпня 2026 року

Голова методичної ради
географічного факультету _____ **Наталя АНДРУСЯК**
(підпис)

Мета навчальної дисципліни

Виявлення об’єкту дослідження фізичної географії материків та океанів. Характеристика структури фізичної географії материків та океанів, ознайомлення з основними завданнями та історією становлення фізичної географії материків та океанів. З’ясування головних природних закономірностей природних країн в розрізі материків та острівних територій. Розглянути глобальні природні утворення та їх вплив на розвиток природи фізико-географічних країн.
Головною метою дисципліни «Фізична географія материків й океанів» є формування у студентів цілісного уявлення про природу світу, її різноманітність і регіональні особливості; пізнання закономірностей виникнення, розвитку, поширення і господарського освоєння ландшафтів материків й акваторії океанів, а також виявлення об’єкту дослідження фізичної географії материків та океанів, характеристика структури фізичної географії материків та океанів, ознайомлення з основними завданнями та історією становлення фізичної географії материків та океанів. З’ясування головних природних закономірностей природних країн в розрізі материків та острівних територій. Розглянути глобальні природні утворення та їх вплив на розвиток природи фізико-географічних країн.

Пререквізити

При вивченні дисципліни студенти отримують поглибленні комплексні знання і загальнонаукові уявлення про природні та природно-антропогенні геосистеми материків й океанів. Важливого значення й специфічного поєднання набувають знання, отримані під час вивчення дисциплін: «Землезнавство», «Геологія», «Геоморфологія», «Гідрологія», «Біогеографія», «Метеорологія і кліматологія».

Завдання дисципліни

Завдання навчальної дисципліни «Фізична географія материків та океанів» полягає у формуванні в здобувачів освіти цілісного уявлення про закономірності формування, функціонування та просторову диференціацію природних комплексів материків і океанів, їхні природні компоненти та взаємозв’язки, а також особливості прояву географічної зональності й азональності.
Основними завданнями дисципліни є:
– засвоєння закономірностей формування та просторової диференціації природних умов і природних комплексів материків та океанів;
– формування знань про географічне положення, геологічну будову, рельєф, клімат, внутрішні води, ґрунти, рослинний і тваринний світ окремих материків та океанів;
– розкриття взаємозв’язків між компонентами природного середовища та особливостей їх територіального прояву;
– формування розуміння закономірностей географічної зональності, секторності, висотної поясності та інших проявів фізико-географічної диференціації;
– вивчення особливостей природних комплексів основних фізико-географічних поясів, зон і регіонів материків;
– характеристика природних комплексів Світового океану, закономірностей їх формування та просторової диференціації;
– виявлення природних ресурсів материків та океанів, оцінювання їхнього значення для життєдіяльності суспільства;
– аналіз сучасних природних процесів і явищ, зокрема небезпечних природних явищ, характерних для різних регіонів Землі;
– формування вмінь порівнювати природні умови та природні комплекси різних материків, океанів і фізико-географічних регіонів;

– формування навичок роботи з картографічними, статистичними, довідковими та геоінформаційними матеріалами під час дослідження природних умов територій;
– розвиток умінь аналізувати причини сучасних природних змін та оцінювати вплив природних і антропогенних чинників на геосистеми;
– формування здатності комплексно характеризувати природні територіальні комплекси та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між їх компонентами;
– розвиток просторового, системного та критичного географічного мислення;
– формування здатності застосовувати знання з фізичної географії материків та океанів для розв'язання практичних і прикладних географічних завдань.

Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

– географічне положення, геологічну будову та основні закономірності формування рельєфу материків і дна океанів;
– закономірності формування та просторового розподілу кліматичних умов, внутрішніх вод, ґрунтового покриву, рослинності й тваринного світу материків та океанів;
– основні закономірності географічної зональності та азональності, секторності, висотної поясності й інших проявів фізико-географічної диференціації;
– особливості природних умов і природних комплексів окремих материків, океанів, фізико-географічних поясів і зон;
– принципи фізико-географічного районування материків та Світового океану;
– основні закономірності формування природних комплексів Світового океану, особливості його клімату, водних мас, течій, донних відкладів та органічного світу;
– характерні природні процеси та явища, що визначають сучасний стан геосистем материків і океанів;
– основні види природних ресурсів материків та океанів, закономірності їх територіального поширення та особливості використання;
– основні сучасні природні й антропогенні зміни геосистем материків та океанів;
– методи комплексної фізико-географічної характеристики територій та акваторій;
– основні джерела географічної інформації, принципи використання тематичних карт, атласів, статистичних матеріалів, дистанційних даних та геоінформаційних ресурсів у фізико-географічних дослідженнях;
– термінологію та понятійно-категоріальний апарат фізичної географії материків та океанів.

Вміти:

– визначати та характеризувати географічне положення материків, океанів, фізико-географічних поясів, зон і регіонів;
– аналізувати взаємозв'язки між геологічною будовою, рельєфом, кліматом, внутрішніми водами, ґрунтами, рослинністю та тваринним світом;
– пояснювати закономірності просторової диференціації природних умов і природних комплексів материків та океанів;
– здійснювати комплексну фізико-географічну характеристику материків, океанів, фізико-географічних країн і природних зон;
– порівнювати природні умови та природні комплекси різних територій і акваторій, визначати їхні спільні та відмінні риси;
– аналізувати карти, атласи, космічні знімки, статистичні й довідкові матеріали для дослідження природних компонентів і комплексів;
– визначати закономірності поширення основних форм рельєфу, кліматичних показників, поверхневих і підземних вод, ґрунтів, рослинності та тваринного світу;

– аналізувати особливості природних комплексів Світового океану та взаємозв'язки між його фізико-географічними компонентами;
– визначати причинно-наслідкові зв'язки між природними процесами та сучасними змінами геосистем;
– оцінювати природно-ресурсний потенціал окремих материків, океанів і фізико-географічних регіонів;
– виявляти та оцінювати прояви небезпечних природних процесів і явищ у різних регіонах Землі;
– застосовувати методи фізико-географічного аналізу для розв'язання навчальних і практичних географічних завдань;
– використовувати географічні інформаційні ресурси та цифрові картографічні матеріали для просторового аналізу природних умов;
– складати фізико-географічні характеристики та порівняльні характеристики територій і акваторій;
– аргументовано пояснювати закономірності формування та функціонування природних комплексів материків і океанів, використовуючи відповідну географічну термінологію.

Компетенції, якими має володіти студент у процесі вивчення дисципліни:
ЗК05. Здатність до генерування нових ідей (креативності), виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості;
ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій;
ЗК13. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, провадження інноваційної діяльності, здатність генерувати нові ідеї, творчо підходити до розв'язання проблем;
ФК01. Здатність застосовувати базові знання для оволодіння професійно орієнтованими дисциплінами в науководослідницькій і професійній діяльності;
ФК09. Здатність навчити аналізувати географічні об'єкти й процеси як антропогенного, так і природного походження, з погляду фундаментальних принципів і знань природничих наук;
ПРН01. Знати основи психології, педагогіки, методики викладання а також фундаментальних і прикладних наук, необхідних для досягнення результатів навчання;
ПРН05. Знання основних принципів і положень географічної науки та їх використання у професійній педагогічній діяльності;
ПРН12. Здатність застосувати знання основних правил організації польових та камеральних досліджень у педагогічній діяльності та позакласній і позашкільній роботі.

Опис навчальної дисципліни
Загальна інформація

Форма	Рі	С			Вид

навчання	кількість підготовки	семестр	кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні заняття	підсумкового контролю
денна	2	4	6,5	195	4	46	30	-	-	119	-	іспит
заочна	2	4	6,5	195	4	12	8	-	-	175	-	іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Теми навчальних занять	**Змістовний модуль 1. Фізична географія Європи та Азії**					
Тема 1. Вступ до фізичної географії світу	9/9	4/1	-	-	-	5/8
Тема 2. Фізико-географічне районування. Фізико-географічні країни	8/9	-	3/1	-	-	5/8
Тема 3. Фізико-географічна характеристика Європи	9/9	4/1	-	-	-	5/8
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика країн Європи	8/9	-	3/1	-	-	5/8
Тема 5. Фізико-географічна характеристика Азії	9/9	4/1	-	-	-	5/8
Тема 6. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Азії	8/9	-	3/1	-	-	5/8
Разом М1	**51/54**	**12/3**	**9/3**			**30/48**
Теми навчальних занять	**Змістовний модуль 2. Фізична географія країн Північної Америки та Африки**					
Тема 1. Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки	9/9	4/1	-	-	-	5/8
Тема 2. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки та Центральної	8/8	-	3/1	-	-	5/7

Америки						
Тема 3. Фізико-географічна характеристика Африки	9/8	4/1	-	-	-	5/7
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Африки	8/8	-	3/1	-	-	5/7
Разом М2	**34/33**	**8/2**	**6/2**			**20/29**
Теми навчальних занять						
Тема 1. Фізико-географічна характеристика Південної Америки	9/8	4/1	-	-	-	5/7
Тема 2. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Південної Америки	8/8	-	3/1	-	-	5/7
Тема 3. Природа Австралії та Океанії	9/8	4/1	-	-	-	5/7
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Австралії та Океанії	7/8	-	2/1	-	-	5/7
Тема 5. Глобальні природні системи та їх вплив на розвиток фізико-географічних країн	8/8	3/1	-	-	-	5/7
Тема 6. Глобальні геосистеми світу	7/8	-	2/1	-	-	5/7
Разом М3	**48/48**	**11/3**	**7/3**			**30/42**
Теми навчальних занять	**Змістовний модуль 4. Фізична географія країн океанів**					
Тема 1. Природа Тихого океану	9/8	4/1	-	-	-	5/7
Тема 2. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану	7/7	-	2/0	-	-	5/7
Тема 3. Природа Атлантичного океану	9/8	4/1	-	-	-	5/7
Тема 4. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану	7/7	-	2/0	-	-	5/7
Тема 5. Природа Індійського океану	9/8	4/1	-	-	-	5/7
Тема 6. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану	7/7	-	2/0	-	-	5/7
Тема 7. Природа Північно-Льодовитого океану	8/8	3/1	-	-	-	5/7
Тема 8. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану	6/7	-	2/0	-	-	4/7
Разом М4	**62/60**	**15/4**	**8/0**			**39/56**
Всього	**195/195**	**46/12**	**30/8**			**119/175**

Теми лекційних занять

1	**Вступ до фізичної географії світу.** Предмет і завдання фізичної географії. Методи дослідження (польові, картографічні, дистанційні, моделювання). Основні

	закономірності просторової організації природи. Земля як планета: місце у Сонячній системі. Глобальні оболонки: літосфера, атмосфера, гідросфера, біосфера. Сучасні виклики фізичної географії (кліматичні зміни, георизики).
2	**Фізико-географічна характеристика Європи.** Географічне положення, межі та розміри. Геологічна будова і рельєф. Кліматичні особливості. Водні ресурси (річки, озера, моря). Природні зони Європи. Проблеми природокористування та екологічні виклики.
3	**Фізико-географічна характеристика Азії.** Географічне положення і розміри. Орографія та геологічні структури. Кліматичне різноманіття (від арктичного до екваторіального). Гідрографія: великі річкові системи та внутрішні водойми. Природні зони й унікальні ландшафти. Екологічні проблеми (пустелізація, урбанізація, деградація земель).
4	**Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки.** Положення на материку та островах. Рельєф: Кордильєри, Центральні рівнини, Аппалачі. Кліматичні регіони. Води материка (Великих озер, Міссісіпі, Панамський перешийок). Природні зони від тундри до тропічних лісів. Стихійні природні явища (урагани, землетруси).
5	**Фізико-географічна характеристика Африки.** Географічне положення. Особливості рельєфу та геології. Кліматична зональність. Гідрографія: Ніл, Конго, озеро Вікторія, Чад. Природні зони: савани, пустелі, екваторіальні ліси. Проблеми: опустелювання, браконьєрство, нестача води.
6	**Фізико-географічна характеристика Південної Америки.** Географічне положення. Орографія: Анди, Амазонська низовина. Кліматичні пояси. Водні ресурси: Амазонка, Парана, Оріноко. Природні зони та їх багатство. Екологічні проблеми (вирубка тропічних лісів, ерозія ґрунтів).
7	**Природа Австралії та Океанії. Географічне положення.** Рельєф і геологія. Кліматичні особливості. Води (річки, підземні води, коралові рифи). Рослинність і тваринний світ, ендемізм. Екологічні проблеми (засолення ґрунтів, деградація рифів).
8	**Глобальні природні системи та їх вплив на розвиток фізико-географічних країн.** Поняття глобальних природних систем. Атмосферна циркуляція і кліматичні системи. Світовий океан як регулятор клімату. Біосфера та біогеохімічні цикли. Взаємодія глобальних систем і природних комплексів країн. Людська діяльність і трансформація глобальних систем.
9	**Природа Тихого океану.** Географічне положення і розміри. Дно океану (рифтові зони, глибоководні жолоби). Кліматичні та гідрологічні особливості. Морські екосистеми. Природні ресурси. Проблеми охорони океану (пластикове забруднення, перенасичення рибальством).
10	**Природа Атлантичного океану.** Географічне положення. Будова дна (серединно-океанічний хребет). Кліматичні особливості. Морські течії та їх вплив на клімат. Біологічні ресурси. Екологічні проблеми.
11	**Природа Індійського океану.** Географічне положення. Будова дна. Кліматичні особливості (мусони). Біологічні та мінеральні ресурси. Особливості морських екосистем. Проблеми забруднення та ресурсного використання.
12	**Природа Північно-Льодовитого океану.** Географічне положення. Льодовий покрив і його динаміка. Гідрологічні особливості. Біота та пристосування до екстремальних умов. Ресурси (нафта, газ, риба). Проблеми змін клімату та відкриття нових транспортних шляхів.

Теми практичних занять з переліком питань

№ з/п	**Назва теми**

1	**Фізико-географічне районування. Фізико-географічні країни** (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічного районування та поняття фізико-географічних країн. Студенти ознайомлюються з критеріями виділення фізико-географічних районів, особливостями їх природних комплексів та просторовою організацією територій. Завдання передбачають аналіз карт та літературних джерел, виділення фізико-географічних країн на конкретній території, складання схем і таблиць характеристик регіонів, а також формулювання висновків щодо закономірностей їх формування та взаємозв'язків між компонентами природних комплексів.)
2	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Європи (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики фізико-географічних країн Європи. Студенти знайомляться з особливостями природних комплексів, рельєфом, кліматом, гідрографією та рослинним покривом окремих країн, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання включають аналіз картографічних і літературних матеріалів, складання таблиць та схем характеристик фізико-географічних країн, порівняння їхніх природних особливостей та формулювання висновків щодо закономірностей просторової організації ландшафтів Європи.)
3	**Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Азії** (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Азії. Студенти знайомляться з основними природними комплексами, рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю материка, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння їхніх природних особливостей та формулювання висновків щодо просторової організації ландшафтів Азії.)
4	**Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки** (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Північної Америки. Студенти знайомляться з основними природними комплексами материка, його рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних матеріалів, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння природних особливостей різних частин материка та формулювання висновків щодо закономірностей просторової організації ландшафтів Північної Америки.)
5	**Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Африки** (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Африки. Студенти знайомляться з природними комплексами материка, його рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння природних особливостей різних частин материка та формулювання висновків щодо просторової організації ландшафтів Африки.)
6	**Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Південної Америки** (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Південної Америки. Студенти знайомляться з основними природними комплексами материка, його рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю, а також опановують правила номенклатури фізико-

	географічних об’єктів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння природних особливостей різних частин материка та формулювання висновків щодо закономірностей просторової організації ландшафтів Південної Америки.)
7	**Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Австралії та Океанії Антарктида** (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Австралії, Океанії та Антарктиди. Студенти знайомляться з природними комплексами цих регіонів, їх рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об’єктів. Завдання включають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння природних особливостей окремих територій та формулювання висновків щодо просторової організації ландшафтів Австралії, Океанії та Антарктиди.)
8	**Глобальні геосистеми світу** (Практична робота присвячена вивченню глобальних геосистем світу та закономірностей їх просторової організації. Студенти знайомляться з основними геосистемами – материковими, океанічними, кліматичними та біосферними - їхніми структурами, функціями та взаємодією компонентів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем глобальних геосистем, оцінку їхніх характеристик та формулювання висновків щодо закономірностей функціонування та взаємозв’язків природних компонентів на планетарному рівні.)
9	**Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану** (Практична робота присвячена вивченню номенклатурної та акваторіальної характеристики Тихого океану. Студенти знайомляться з його основними басейнами, морями, затоками, островами, рельєфом дна та фізико-географічними особливостями водної товщі. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем акваторіальної структури, порівняння морських районів і формулювання висновків щодо просторової організації та географічних особливостей Тихого океану.)
10	**Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану** (Практична робота присвячена вивченню номенклатурної та акваторіальної характеристики Атлантичного океану. Студенти знайомляться з його основними басейнами, морями, затоками, островами, рельєфом дна та фізико-географічними особливостями водної товщі. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем акваторіальної структури, порівняння морських районів і формулювання висновків щодо просторової організації та географічних особливостей Атлантичного океану.)
11	**Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану** (Практична робота присвячена вивченню номенклатурної та акваторіальної характеристики Індійського океану. Студенти знайомляться з його основними басейнами, морями, затоками, островами, рельєфом дна та фізико-географічними особливостями водної товщі. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем акваторіальної структури, порівняння морських районів та формулювання висновків щодо просторової організації та географічних особливостей Індійського океану.)
12	**Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану** (Практична робота присвячена вивченню номенклатурної та акваторіальної характеристики Північно-Льодовитого океану. Студенти знайомляться з його основними басейнами, морями, затоками, островами,

	рельєфом дна та фізико-географічними особливостями водної товщі, а також із специфікою арктичних морських екосистем. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем акваторіальної структури, порівняння морських районів та формулювання висновків щодо просторової організації і географічних особливостей Північно-Льодовитого океану.)

Самостійна робота студента

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
1	Вступ до фізичної географії світу	Метою самостійної роботи є ознайомлення здобувачів освіти з предметом і завданнями фізичної географії, визначення основних об'єктів та методів її дослідження, формування умінь працювати з картографічними і статистичними матеріалами при характеристиці природних компонентів і комплексів, а також усвідомлення ролі фізичної географії у вирішенні сучасних глобальних проблем. Під час виконання самостійної роботи необхідно: опрацювати теоретичний матеріал, дати визначення фізичної географії, визначити її основні об'єкти дослідження та показати їх взаємозв'язок, скласти узагальнену схему «Фізична географія у системі географічних наук». На картографічній основі слід визначити головні географічні пояси Землі, позначити на контурній карті основні природні рубежі (екватор, тропіки, полярні кола), а також навести приклади прояву глобальних фізико-географічних закономірностей (розподіл кліматичних поясів, висотна поясність у горах тощо). У процесі аналітичного опрацювання матеріалу необхідно розглянути одне з глобальних явищ (зміну клімату, деградацію ґрунтів, опустелювання, танення льодовиків), визначити його сутність, причини та наслідки, а також обґрунтувати значення фізичної географії у вивченні та вирішенні цієї проблеми. Для закріплення знань виконується міні-проєкт у вигляді таблиці «Взаємозв'язок компонентів природи в географічній оболонці», де відображаються приклади взаємного впливу атмосфери, гідросфери, літосфери та біосфери. Контроль результатів здійснюється у декількох формах. Поточний контроль передбачає перевірку правильності виконання картографічних та схематичних завдань. Усний контроль реалізується через опитування та короткі виступи з презентацією результатів міні-проєктів.	5/83

		Самоконтроль здійснюється за допомогою виконання тестових завдань за темою. Підсумкове оцінювання проводиться за критеріями: повнота і правильність теоретичних визначень та схем, точність нанесення об'єктів на карту, аргументованість аналізу обраного глобального явища та якість виконання міні-проєкту.	
2	Фізико-географічне районування. Фізико-географічні країни	Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти знань про сутність фізико-географічного районування, його завдання та науково-практичне значення, а також розвиток умінь визначати фізико-географічні країни та інші таксономічні одиниці районування за картографічними матеріалами. У процесі виконання роботи необхідно опрацювати теоретичні положення теми, дати визначення поняття «фізико-географічне районування», охарактеризувати його принципи та критерії, пояснити ієрархічну будову таксонів районування (область – країна – провінція – зона тощо). На основі карти фізико-географічного районування світу потрібно визначити та позначити межі фізико-географічних країн, порівняти їхні природні умови та особливості розвитку компонентів географічної оболонки. Особливу увагу слід звернути на приклади, які демонструють закономірності розташування фізико-географічних країн, їхнє співвідношення з основними природними зонами і глобальними природними процесами. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Основні фізико-географічні країни світу», де вказати назву країни, її географічне положення, характерні риси рельєфу, клімату, гідрології, ґрунтово-рослинного покриву. Контроль результатів здійснюється в декількох формах. Поточний контроль полягає у перевірці правильності виконання картографічних завдань і таблиць. Усний контроль реалізується через індивідуальні або групові виступи з короткою характеристикою обраної фізико-географічної країни. Самоконтроль відбувається шляхом виконання тестових завдань за темою. Підсумкове оцінювання передбачає врахування повноти і точності теоретичних визначень, правильності визначення меж та характеристик країн за картою, аргументованості узагальнень у таблиці, а також уміння робити висновки щодо закономірностей фізико-географічного районування.	5/83
3	Фізико-географічна характеристика Європи	Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про фізико-географічне положення, природні умови, ресурси	5/8

		та закономірності формування географічної оболонки Європи, а також розвиток умінь працювати з картами та узагальнювати матеріал у вигляді конспекту. У процесі виконання роботи необхідно опрацювати теоретичні положення теми, визначити фізико-географічне положення Європи, її межі та особливості просторового розташування. Слід охарактеризувати рельєф та основні форми його будови, кліматичні пояси і типи клімату, головні річкові системи та озера, поширення природних зон. Особливу увагу варто приділити впливу природних умов на життя і господарську діяльність населення. Для закріплення знань складається стислий конспект «Фізико-географічна характеристика Європи», у якому узагальнюються основні положення теми. Контроль результатів здійснюється у кількох формах. Поточний контроль полягає у перевірці правильності та повноти складеного конспекту. Усний контроль реалізується через короткі виступи студентів з характеристикою окремих фізико-географічних регіонів Європи. Самоконтроль передбачає виконання тестових завдань. Підсумкове оцінювання здійснюється за критеріями: повнота й структурованість конспекту, правильність виділення головних рис рельєфу, клімату, гідрології та природних зон, аргументованість висновків.	
4	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика країн Європи	Метою самостійної роботи є формування знань про фізико-географічні особливості окремих країн Європи, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення номенклатурних об’єктів, а також набуття навичок складання порівняльних характеристик територій за основними природними компонентами. У процесі виконання роботи необхідно опрацювати теоретичний матеріал з теми, визначити місце обраних країн у фізико-географічному просторі Європи, описати їхнє географічне положення, рельєф, клімат, водні ресурси, природні зони та екологічні проблеми. На контурних картах слід позначити номенклатурні об’єкти (гори, річки, озера, моря, рівнини, півострови, затоки), що розташовані на території цих країн або межують з ними. Для закріплення знань складається порівняльна таблиця «Фізико-географічна характеристика країн Європи», у якій зазначаються основні показники для кількох держав. Контроль результатів здійснюється у кількох формах. Поточний контроль передбачає перевірку правильності виконання картографічних завдань і	5/8

		таблиць. Усний контроль реалізується через короткі виступи здобувачів освіти з фізико-географічною характеристикою обраної країни. Самоконтроль відбувається шляхом виконання тестових завдань. Підсумкове оцінювання здійснюється за критеріями: повнота й правильність характеристик, точність нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованість висновків у порівняльній таблиці, вміння робити узагальнення.	
5	Фізико-географічна характеристика Азії	Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про фізико-географічне положення Азії, її природні умови та ресурси, закономірності розміщення рельєфу, клімату, внутрішніх вод і природних зон, а також розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для узагальнення географічних знань. У процесі виконання роботи необхідно опрацювати теоретичний матеріал з теми, визначити положення Азії у складі материка Євразія, окреслити її межі, особливості просторового розташування та крайні точки. Слід охарактеризувати основні риси рельєфу та найбільші орографічні структури, визначити кліматичні пояси та типи клімату, охарактеризувати річкові системи й найбільші озера. Необхідно простежити закономірності поширення природних зон та їхню залежність від клімату і рельєфу. Для закріплення знань складається стислий конспект «Фізико-географічна характеристика Азії», у якому узагальнюються головні особливості материка. Контроль результатів здійснюється у кількох формах. Поточний контроль передбачає перевірку повноти та правильності складеного конспекту. Усний контроль реалізується через індивідуальні або групові виступи з характеристикою окремих регіонів Азії. Самоконтроль відбувається шляхом виконання тестових завдань. Підсумкове оцінювання передбачає врахування таких критеріїв: правильність визначення фізико-географічного положення, точність характеристик рельєфу, клімату, гідрології та природних зон, а також уміння робити висновки про значення природних умов для населення й господарства.	5/8
6	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Азії	Метою самостійної роботи є формування знань про фізико-географічні особливості окремих регіонів і країн Азії, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення номенклатурних об'єктів, а також набуття навичок складання узагальнених характеристик територій за основними природними компонентами. У процесі виконання роботи необхідно опрацювати	5/8

		теоретичний матеріал, визначити фізико-географічне положення обраних країн чи регіонів Азії, описати їхнє географічне положення, рельєф, кліматичні умови, водні ресурси, природні зони та характерні екологічні проблеми. На контурних картах слід позначити номенклатурні об'єкти (гірські системи, вершини, рівнини, пустелі, річки, озера, моря, півострови), що є ключовими для вивчення фізико-географії Азії. Для закріплення знань складається порівняльна таблиця «Фізико-географічна характеристика регіонів Азії», у якій зазначаються головні показники для кількох територій. Контроль результатів здійснюється у кількох формах. Поточний контроль передбачає перевірку правильності виконання картографічних завдань і таблиць. Усний контроль реалізується через короткі виступи здобувачів освіти з характеристикою окремих країн або регіонів Азії. Самоконтроль відбувається шляхом виконання тестових завдань. Підсумкове оцінювання здійснюється за критеріями: повнота і правильність характеристик, точність нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованість висновків у таблиці, здатність робити узагальнення.	
7	Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки	Самостійна робота на тему «Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки» передбачає виконання комплексу завдань, спрямованих на формування цілісного уявлення про природні умови та ресурси регіону, його своєрідність у структурі світової фізичної географії. Студенти повинні засвоїти основні риси географічного положення, рельєфу, клімату, внутрішніх вод, рослинності та ґрунтів, а також простежити взаємозв'язки між компонентами природного середовища. Завдання практичної роботи включають: складання короткого конспекту з фізико-географічної характеристики Північної та Центральної Америки; роботу з картами атласу для визначення особливостей географічного положення та найбільших форм рельєфу; позначення на контурній карті основних фізико-географічних об'єктів (гірські системи, великі рівнини, океани, моря, річки, озера, пустелі, природні зони); аналіз кліматичних умов на основі кліматичних карт і діаграм; визначення закономірностей поширення природних зон; складання порівняльної таблиці фізико-географічних відмінностей між Північною та Центральною Америкою. Контроль результатів здійснюється у формі перевірки конспекту та	5/83

		виконаних картографічних завдань, а також шляхом тестових завдань, які дозволяють перевірити знання номенклатури, розуміння взаємозв'язків між природними компонентами та здатність застосовувати теоретичні знання на практиці.	
8	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки	Самостійна робота на тему «Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки» має на меті сформувати системне уявлення про природні умови й ресурси материка, а також закріпити вміння працювати з номенклатурним матеріалом. Завдання включають: складання узагальненого конспекту з фізико-географічної характеристики Північної Америки з виділенням основних рис географічного положення, рельєфу, клімату, внутрішніх вод, ґрунтів, рослинності та природних зон; виконання картографічної роботи з позначенням на контурній карті головних фізико-географічних об'єктів (гірські системи, рівнини, найбільші річки, озера, моря, затоки, протоки, природні зони, пустелі); аналіз кліматичних карт і діаграм для з'ясування особливостей формування клімату та його впливу на розподіл природних комплексів; визначення закономірностей поширення та взаємозв'язку між компонентами природи. Окреме завдання передбачає роботу з номенклатурою: студенти повинні знати та вміти показати на карті ключові географічні об'єкти Північної Америки. Контроль здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу картографічних завдань, виконання тестових запитань та усного опитування з номенклатури, що дозволяє оцінити глибину засвоєння матеріалу та здатність до практичного його застосування.	5/7
9	Фізико-географічна характеристика Африки	Самостійна робота на тему «Фізико-географічна характеристика Африки» спрямована на формування цілісного уявлення про природні умови, ресурси та закономірності географічного розташування материка. Основними завданнями є: складання конспекту з фізико-географічної характеристики Африки, де відображаються особливості географічного положення, рельєфу, клімату, внутрішніх вод, ґрунтово-рослинного покриву та природних зон; робота з фізичними та кліматичними картами для визначення головних форм рельєфу, водних об'єктів і закономірностей поширення кліматів; позначення на контурній карті основних фізико-географічних об'єктів (гірські системи, рівнини, пустелі, річки, озера, моря, затоки, природні зони); аналіз кліматичних діаграм для з'ясування впливу клімату на формування природних комплексів; виявлення	5/7

		особливостей співвідношення між природними зонами та господарською діяльністю населення. Контроль результатів здійснюється у формі перевірки конспекту та виконаних картографічних завдань, а також шляхом тестових завдань і усного опитування, що дозволяє перевірити рівень засвоєння знань, уміння працювати з картами та відтворювати номенклатурний матеріал.	
10	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Африки	Метою самостійної роботи є закріплення знань про фізико-географічні особливості Африки, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та номенклатурою, а також формування навичок складання узагальненої характеристики територій за основними природними компонентами. У процесі виконання самостійної роботи студентам необхідно: опрацювати теоретичний матеріал з теми, визначити географічне положення Африки, її межі, крайні точки та сусідні океани і моря; охарактеризувати рельєф материка, виділити головні гірські системи, плато, рівнини та низовини; визначити кліматичні пояси та їхні регіональні особливості, основні закономірності розподілу опадів та температур; охарактеризувати внутрішні води Африки, включаючи великі річки, озера та водосховища; простежити закономірності поширення природних зон, ґрунтів і рослинності; проаналізувати взаємозв’язок природних умов з господарською діяльністю населення та основні екологічні проблеми регіону. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Фізико-географічна характеристика Африки», у якій відображаються головні показники для різних частин материка або окремих країн. Під час роботи також необхідно позначити на контурній карті номенклатурні об’єкти: гірські системи, рівнини, великі річки, озера, пустелі, моря та півострови. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється через перевірку конспекту та таблиць, аналіз картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти і правильності характеристик, точності визначення номенклатурних об’єктів на карті, аргументованості висновків, а також уміння узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв’язки між ними.	5/7
11	Фізико-географічна характеристика Південної Америки	Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти системного уявлення про фізико-географічне положення Південної Америки, її природні умови, рельєф, клімат, водні ресурси та природні зони, а також розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та узагальнювати	5/7

		інформацію у вигляді конспекту чи таблиці. У процесі виконання самостійної роботи необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення материка, його межі, крайні точки та сусідні океани і моря, охарактеризувати рельєф (Андські гори, Бразильське плато, низовини Амазонії та Ла-Плати), виділити основні гірські системи та рівнини. Слід визначити кліматичні пояси, розподіл опадів і температур, а також закономірності поширення природних зон, ґрунтів і рослинності. Необхідно охарактеризувати внутрішні води, включаючи річки, озера, водоспади та басейни океанів. Особливу увагу слід приділити аналізу взаємозв'язку природних умов із господарською діяльністю населення, а також основним екологічним проблемам регіону. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Фізико-географічна характеристика Південної Америки», у якій зазначаються головні показники рельєфу, клімату, водних ресурсів та природних зон. На контурній карті необхідно позначити номенклатурні об'єкти: гори, рівнини, річки, озера, пустелі, моря та півострови. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти й точності характеристик, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків та уміння узагальнювати інформацію про природні комплекси і закономірності їх розташування.	
1 2	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Південної Америки	Метою самостійної роботи є закріплення знань про фізико-географічні особливості Південної Америки, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та номенклатурою, а також формування навичок складання узагальненої характеристики територій за основними природними компонентами. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення материка, його межі, крайні точки та сусідні океани і моря. Слід охарактеризувати рельєф, виділити головні гірські системи (Андські гори, Бразильське плато, Патагонське плоскогір'я), рівнини Амазонії та Ла-Плати, низовини й узбережжя. Необхідно визначити кліматичні пояси, розподіл опадів і температур, охарактеризувати внутрішні води (річки, озера, водоспади, басейни океанів) і	5/7

		простежити закономірності поширення природних зон, ґрунтів та рослинності. Особливу увагу слід приділити взаємозв'язку природних умов із господарською діяльністю населення та основним екологічним проблемам регіону. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Фізико-географічна характеристика Південної Америки», у якій зазначаються основні показники рельєфу, клімату, водних ресурсів та природних зон. На контурній карті необхідно позначити номенклатурні об'єкти: гори, рівнини, річки, озера, пустелі, моря, півострови та затоки. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та правильності характеристик, точності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і вміння узагальнювати інформацію про природні комплекси та закономірності їхнього розташування.	
13	Природа Австралії та Океанії	Метою самостійної роботи є формування цілісного уявлення про природні умови Австралії та Океанії, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та номенклатурою, а також аналізувати закономірності розподілу природних компонентів і природних зон. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення материка та острівних держав Океанії, охарактеризувати рельєф, виділити головні гірські системи, плоскогір'я та рівнини, описати внутрішні води (річки, озера, водосховища), визначити кліматичні пояси та закономірності поширення опадів і температур. Слід охарактеризувати природні зони, ґрунти та рослинність, простежити зв'язок між природними умовами і господарською діяльністю населення, а також визначити основні екологічні проблеми регіону. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природа Австралії та Океанії», де відображаються рельєф, кліматичні пояси, внутрішні води, природні зони та рослинність. На контурній карті необхідно позначити номенклатурні об'єкти: гірські системи, рівнини, річки, озера, моря, півострови, острови та коралові рифи. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та	5/7

		таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти і точності характеристик, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків та здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси й закономірності їх розташування.	
14	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Австралії та Океанії	Метою самостійної роботи є закріплення знань про фізико-географічні особливості Австралії та Океанії, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та номенклатурою, а також формування навичок складання узагальненої характеристики територій за основними природними компонентами. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення материка та острівних держав Океанії, охарактеризувати рельєф, виділити основні гірські системи, плоскогір'я та рівнини. Слід визначити кліматичні пояси та закономірності поширення опадів і температур, охарактеризувати внутрішні води (річки, озера, водосховища) і простежити закономірності поширення природних зон, ґрунтів та рослинності. Особливу увагу слід приділити взаємозв'язку природних умов з господарською діяльністю населення та основним екологічним проблемам регіону. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Фізико-географічна характеристика Австралії та Океанії», у якій зазначаються основні показники рельєфу, клімату, водних ресурсів та природних зон. На контурній карті необхідно позначити номенклатурні об'єкти: гірські системи, рівнини, річки, озера, моря, півострови, острови та коралові рифи. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти й точності характеристик, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси та закономірності їхнього розташування.	5/7
15	Глобальні природні системи та їх вплив на розвиток фізико-географічних країн	Метою самостійної роботи є формування знань про глобальні природні системи Землі, їхню структуру та закономірності функціонування, а також розвиток умінь аналізувати вплив цих систем на формування фізико-географічних країн і природних комплексів. У процесі виконання роботи студентам необхідно	5/7

		опрацювати теоретичний матеріал, визначити основні глобальні природні системи, такі як кліматична, гідрологічна, геоморфологічна, біогеографічна та ґрунтова системи, розглянути їхні складові та взаємозв'язки. Слід проаналізувати, як ці системи впливають на розвиток фізико-географічних країн: формування рельєфу, клімату, рослинності, ґрунтового покриву та водних ресурсів. Необхідно також оцінити роль глобальних природних систем у розвитку господарської діяльності, розміщенні населення та екологічних процесах. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Вплив глобальних природних систем на фізико-географічні країни», де відображаються основні особливості впливу кожної системи на рельєф, клімат, водні ресурси, природні зони та господарську діяльність населення. На контурній карті можна позначити приклади фізико-географічних країн, де вплив глобальних систем проявляється найяскравіше. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти і правильності характеристик, точності визначення взаємозв'язків глобальних систем із природними комплексами та господарською діяльністю, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію.	
16	Глобальні геосистеми світу	Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти знань про глобальні геосистеми Землі, їхні структури, функціональні взаємозв'язки та вплив на природні комплекси й господарську діяльність людей, а також розвиток умінь аналізувати та систематизувати географічну інформацію. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити поняття глобальної геосистеми та її складові: літосферу, гідросферу, атмосферу, біосферу та антропосферу. Слід охарактеризувати закономірності функціонування кожної підсистеми та їхні взаємозв'язки, проаналізувати, як глобальні геосистеми формують просторову організацію природних комплексів і впливають на розвиток фізико-географічних країн, природних зон і ресурсів. Особлива увага приділяється аналізу взаємодії природних систем із господарською діяльністю населення та екологічними процесами. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Глобальні геосистеми	5/7

		світу та їх вплив на природні комплекси», у якій зазначаються основні функції кожної підсистеми, приклади проявів на різних континентах і регіонах, а також взаємозв'язки між геосистемами. На карті світу можна позначити приклади територій, де функціонування геосистем проявляється особливо яскраво (наприклад, пустельні, тундрові, тропічні регіони). Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик глобальних геосистем, правильності визначення їхніх взаємозв'язків із природними комплексами і господарською діяльністю, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію.	
17	Природа Тихого океану	Метою самостійної роботи є формування знань про природні умови Тихого океану, його основні фізико-географічні особливості, закономірності функціонування природних систем океану та їхній вплив на клімат і природні комплекси прибережних територій. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Тихого океану, його межі, глибини, площу та об'єм води, охарактеризувати основні риси рельєфу дна (океанічні хребти, жолоби, вулканічні острови), а також виділити особливості течій і водних мас. Слід розглянути кліматичні впливи океану на прибережні території, закономірності розподілу температури та опадів, особливості біорізноманіття та поширення морських екосистем. Необхідно оцінити вплив природних процесів океану на господарську діяльність людини, включаючи рибальство, судноплавство, енергетику та екологічні проблеми. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природні особливості Тихого океану», у якій відображаються рельєф дна, течії, кліматичні впливи, екосистеми та природні ресурси. На контурній карті можна позначити основні географічні об'єкти океану: океанічні хребти, острови, вулкани, моря та затоки. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик природних систем океану, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і здатності	5/7

		узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв'язки між ними.	
18	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану	Метою самостійної роботи є закріплення знань про основні номенклатурні об'єкти Тихого океану та розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення акваторіальних характеристик океану. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Тихого океану, його межі, площу та об'єм води, крайні точки та сусідні континенти. Слід охарактеризувати акваторіальні об'єкти: основні моря, затоки, протоки, острови, вулкани та коралові рифи. Необхідно виділити найбільші течії та басейни, проаналізувати їхній вплив на клімат прилеглих територій і поширення природних комплексів. Студенти повинні скласти картографічне зображення Тихого океану з нанесенням номенклатурних об'єктів та визначити закономірності розташування акваторіальних компонентів. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану», де зазначаються головні моря, затоки, протоки, острови та течії, а також їхні географічні координати та особливості. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності визначення номенклатурних об'єктів, правильності нанесення їх на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про акваторіальні характеристики океану.	5/7
19	Природа Атлантичного океану	Метою самостійної роботи є формування знань про природні умови Атлантичного океану, його основні фізико-географічні особливості, закономірності функціонування природних систем океану та їхній вплив на клімат і природні комплекси прибережних територій. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Атлантичного океану, його межі, глибини, площу та об'єм води, охарактеризувати основні риси рельєфу дна (океанічні хребти, жолоби, вулканічні та коралові острови), виділити головні течії й водні маси. Слід розглянути кліматичні впливи океану на прибережні території, закономірності розподілу температури та опадів, особливості біорізноманіття	5/7

		та поширення морських екосистем. Необхідно оцінити вплив природних процесів океану на господарську діяльність людини, включаючи рибальство, судноплавство, енергетику та екологічні проблеми. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природні особливості Атлантичного океану», у якій відображаються рельєф дна, течії, кліматичні впливи, екосистеми та природні ресурси. На контурній карті можна позначити основні географічні об'єкти океану: океанічні хребти, острови, вулкани, моря, затоки та півострови. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик природних систем океану, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв'язки між ними.	
20	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану	Метою самостійної роботи є закріплення знань про основні номенклатурні об'єкти Атлантичного океану та розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення акваторіальних характеристик океану. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Атлантичного океану, його межі, площу та об'єм води, крайні точки та сусідні континенти. Слід охарактеризувати акваторіальні об'єкти: основні моря, затоки, протоки, острови, вулкани та коралові рифи. Необхідно виділити найбільші течії та басейни, проаналізувати їхній вплив на клімат прилеглих територій і поширення природних комплексів. Студенти повинні скласти картографічне зображення Атлантичного океану з нанесенням номенклатурних об'єктів та визначити закономірності розташування акваторіальних компонентів. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану», де зазначаються головні моря, затоки, протоки, острови та течії, а також їхні географічні координати та особливості. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти	5/7

		та точності визначення номенклатурних об’єктів, правильності нанесення їх на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про акваторіальні характеристики океану.	
21	Природа Індійського океану	Метою самостійної роботи є формування знань про природні умови Індійського океану, його основні фізико-географічні особливості, закономірності функціонування природних систем океану та їхній вплив на клімат і природні комплекси прибережних територій. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Індійського океану, його межі, глибини, площу та об’єм води, охарактеризувати основні риси рельєфу дна (океанічні хребти, жолоби, вулканічні та коралові острови), виділити головні течії й водні маси. Слід розглянути кліматичні впливи океану на прибережні території, закономірності розподілу температури та опадів, особливості біорізноманіття та поширення морських екосистем. Необхідно оцінити вплив природних процесів океану на господарську діяльність людини, включаючи рибальство, судноплавство, енергетику та екологічні проблеми. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природні особливості Індійського океану», у якій відображаються рельєф дна, течії, кліматичні впливи, екосистеми та природні ресурси. На контурній карті можна позначити основні географічні об’єкти океану: океанічні хребти, острови, вулкани, моря, затоки та півострови. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик природних систем океану, правильності нанесення номенклатурних об’єктів на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв’язки між ними.	5/7
22	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану	Метою самостійної роботи є закріплення знань про основні номенклатурні об’єкти Індійського океану та розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення акваторіальних характеристик океану. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Індійського океану, його	5/7

		межі, площу та об’єм води, крайні точки та сусідні континенти. Слід охарактеризувати акваторіальні об’єкти: основні моря, затоки, протоки, острови, вулкани та коралові рифи. Необхідно виділити найбільші течії й басейни, проаналізувати їхній вплив на клімат прилеглих територій і поширення природних комплексів. Студенти повинні скласти картографічне зображення Індійського океану з нанесенням номенклатурних об’єктів та визначити закономірності розташування акваторіальних компонентів. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану», де зазначаються головні моря, затоки, протоки, острови та течії, а також їхні географічні координати та особливості. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності визначення номенклатурних об’єктів, правильності нанесення їх на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про акваторіальні характеристики океану.	
23	Природа Північно-Льодовитого океану	Метою самостійної роботи є формування знань про природні умови Північно-Льодовитого океану, його основні фізико-географічні особливості, закономірності функціонування природних систем океану та їхній вплив на клімат і природні комплекси прибережних територій. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Північно-Льодовитого океану, його межі, площу та об’єм води, охарактеризувати рельєф дна (шельфові області, жолоби, хребти, басейни), виділити основні течії та їхній вплив на клімат прибережних регіонів. Слід розглянути закономірності розподілу температури та льодових покривів, особливості біорізноманіття, морські екосистеми та адаптацію флори і фауни до арктичних умов. Необхідно оцінити вплив природних процесів океану на господарську діяльність людини, включаючи судноплавство, рибальство та екологічні проблеми, пов’язані з таненням льодовиків і змінами клімату. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природні особливості Північно-Льодовитого океану», у якій відображаються рельєф дна, течії, льодові покриви, кліматичні умови, екосистеми та природні ресурси.	5/7

		На контурній карті можна позначити основні географічні об’єкти океану: шельфи, хребти, протоки, острови, моря та затоки. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик природних систем океану, правильності нанесення номенклатурних об’єктів на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв’язки між ними.	
24	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану	Метою самостійної роботи є закріплення знань про основні номенклатурні об’єкти Північно-Льодовитого океану та розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення акваторіальних характеристик океану. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Північно-Льодовитого океану, його межі, площу та об’єм води, крайні точки та сусідні континенти. Слід охарактеризувати акваторіальні об’єкти: основні моря, затоки, протоки, шельфові області, острови та льодовики. Необхідно виділити основні течії та басейни, проаналізувати їхній вплив на клімат прилеглих територій і поширення природних комплексів. Студенти повинні скласти картографічне зображення Північно-Льодовитого океану з нанесенням номенклатурних об’єктів та визначити закономірності розташування акваторіальних компонентів. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану», де зазначаються головні моря, затоки, протоки, шельфові області, острови, течії та льодовики, а також їхні географічні координати та особливості. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності визначення номенклатурних об’єктів, правильності нанесення їх на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про акваторіальні характеристики океану.	4/7

Методи навчання

- практичні заняття,

● наочні методи (презентації, відеоматеріали, YouTube канал кафедри «Цілком природно»),
● робота з книгою: навчально-методичною, науковою, доповідями тощо,
● електронне та інтерактивне онлайн-навчання (дистанційні).

У процесі вивчення дисципліни «Фізична географія материків та океанів» основними методами навчання виступають лекція та практична робота. Важливе місце також відводиться самостійній роботі студентів.
На лекційних заняттях студентам розкривається науково-теоретичний зміст і практичне значення тем, які розглядаються. Лекційний матеріал завжди подається з поясненнями, у формі бесіди зі студентами. З наочних елементів навчання широко застосовуються ілюстрації, відеопрезентації.
Практичні заняття мають на меті поглибити і закріпити теоретичні знання, отримані на лекціях і у процесі самостійної роботи, а також сформувати практичні уміння їх використання при виникненні потреби.
Самоосвіта припускає поглиблене вивчення відповідних тем, самостійне оволодіння необхідною інформацією, розвиток творчих здібностей студентів, формування у них вмінь самостійного аналізу курсу, що вивчається, а також практичного застосування набутих знань.

Системи контролю та оцінювання

Система контролю та оцінювання результатів навчання з освітнього компонента «Фізична географія материків та океанів» передбачає поєднання поточного, модульного та підсумкового контролю і спрямована на перевірку рівня засвоєння теоретичних знань, сформованості практичних умінь і навичок комплексного фізико-географічного аналізу материків та океанів, встановлення закономірностей просторової диференціації природних комплексів і застосування отриманих знань для розв'язання практичних географічних завдань.
Поточний контроль здійснюється під час лекційних і практичних занять та передбачає оцінювання активності здобувачів, рівня засвоєння теоретичного матеріалу, виконання практичних робіт, самостійних завдань, аналізу природних компонентів і комплексів материків та океанів, роботи з картографічними й статистичними матеріалами, а також здатності встановлювати взаємозв'язки між природними компонентами, пояснювати закономірності їх просторового поширення та формулювати обґрунтовані висновки. Контроль самостійної роботи передбачає оцінювання виконаних індивідуальних завдань, картографічних та аналітичних матеріалів, опрацювання наукових і професійних джерел, підготовки порівняльних характеристик материків, океанів і фізико-географічних регіонів, аналізу конкретних природних процесів та явищ, розв'язання ситуаційних завдань і підготовки висновків за результатами проведених досліджень.
Модульний контроль може здійснюватися у формі тестування, письмової або усної перевірки теоретичних знань, виконання комплексного практичного завдання, картографічного аналізу чи аналізу ситуаційного кейсу, пов'язаного з особливостями природних умов і комплексів певного материка, океану або фізико-географічного регіону. Під час модульного контролю оцінюється розуміння основних понять і закономірностей фізичної географії материків та океанів, знання особливостей формування і просторового поширення природних компонентів, розуміння закономірностей географічної зональності та азональності, здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між природними компонентами та застосовувати набуті знання для комплексного аналізу конкретних територій і акваторій.
Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку та передбачає комплексне оцінювання результатів навчання за всіма видами навчальної діяльності. Підсумкова

оцінка формується з урахуванням результатів поточного контролю, виконання практичних і самостійних робіт, модульного контролю та результатів підсумкового оцінювання. Під час підсумкового контролю перевіряється здатність здобувача системно аналізувати природні умови материків та океанів, характеризувати природні комплекси, визначати закономірності їх формування та просторової диференціації, встановлювати взаємозв'язки між природними компонентами, порівнювати різні території та акваторії й обґрунтовувати результати фізико-географічного аналізу.

Оцінювання виконаних завдань здійснюється за такими основними критеріями: правильність і повнота виконання; рівень засвоєння теоретичного матеріалу; розуміння закономірностей формування та просторової диференціації природних компонентів і комплексів; здатність визначати причинно-наслідкові зв'язки між природними явищами та процесами; коректність застосування методів фізико-географічного аналізу; уміння працювати з картографічними, статистичними, довідковими та геоінформаційними матеріалами; достовірність та аргументованість отриманих результатів; здатність інтерпретувати результати дослідження; якість картографічного та аналітичного представлення інформації; обґрунтованість висновків; здатність застосовувати набуті знання для порівняння та комплексної характеристики материків, океанів і фізико-географічних регіонів.

Для оцінювання навчальних досягнень застосовується національна та Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС). Загальна сума балів за освітнім компонентом становить 100 балів. Результати навчання оцінюються за шкалою ЄКТС із переведенням отриманої кількості балів у відповідну національну оцінку.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання з освітнього компонента «Фізична географія материків та океанів» здійснюється за 100-бальною шкалою та передбачає комплексне врахування рівня теоретичної підготовки, практичних умінь, якості самостійної роботи, здатності застосовувати знання про природні компоненти та комплекси материків і океанів для їх аналізу, порівняння та комплексної фізико-географічної характеристики, а також обґрунтовувати отримані результати.

Поточний контроль передбачає оцінювання роботи здобувача під час лекційних і практичних занять, виконання практичних та самостійних робіт, участі в обговоренні проблемних питань, виконання індивідуальних і ситуаційних завдань. Під час оцінювання враховуються повнота та правильність виконання завдання, рівень засвоєння теоретичного матеріалу, самостійність виконання роботи, здатність визначати закономірності формування та просторової диференціації природних компонентів і комплексів, коректність проведення фізико-географічного аналізу, якість інтерпретації результатів та здатність формулювати обґрунтовані висновки.

Практичні роботи оцінюються з урахуванням правильності виконання поставленого завдання, послідовності застосування методики, коректності аналізу природних компонентів, процесів і явищ, обґрунтованості отриманих результатів, якості картографічного та графічного представлення інформації, самостійності виконання та змістовності висновків. Особлива увага приділяється здатності здобувача застосовувати теоретичні знання для комплексної характеристики материків, океанів і фізико-географічних регіонів, встановлювати взаємозв'язки між природними компонентами, визначати просторові закономірності їх поширення та пояснювати причини відмінностей природних комплексів.

Самостійні роботи оцінюються за якістю опрацювання інформаційних і наукових джерел, глибиною аналізу проблеми, логічністю викладу матеріалу, здатністю застосовувати теоретичні положення до характеристики конкретних територій і акваторій, умінням критично оцінювати географічну інформацію, аргументованістю висновків та самостійністю виконання поставлених завдань. Враховується також

уміння використовувати картографічні, статистичні, довідкові та геоінформаційні матеріали для дослідження природних умов і комплексів материків та океанів.

Підсумковий контроль передбачає комплексну перевірку сформованості програмних результатів навчання та може включати теоретичні питання, тестові завдання, практичні ситуаційні завдання, картографічний аналіз або комплексну фізико-географічну характеристику певної території чи акваторії. Оцінюється не лише відтворення навчального матеріалу, а й здатність здобувача самостійно аналізувати природні компоненти, визначати закономірності їх формування та поширення, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, пояснювати особливості природних комплексів, порівнювати різні території та формулювати обґрунтовані висновки.

Високий рівень (90–100 балів) характеризується ґрунтовним і системним знанням теоретичних засад фізичної географії материків та океанів, вільним володінням понятійним апаратом, розумінням закономірностей формування та просторової диференціації природних компонентів і комплексів, самостійним і коректним застосуванням методів фізико-географічного аналізу, здатністю комплексно характеризувати та порівнювати території й акваторії, критично аналізувати географічну інформацію та формулювати аргументовані висновки.

Достатній рівень (70–89 балів) передбачає добре засвоєння основного теоретичного матеріалу, правильне застосування більшості методів і підходів до фізико-географічного аналізу, здатність виконувати типові завдання, характеризувати природні компоненти та комплекси материків і океанів, визначати основні закономірності їх просторового поширення та обґрунтовувати отримані результати. Можливі окремі неточності або несуттєві помилки, які не впливають істотно на загальний результат.

Задовільний рівень (50–69 балів) характеризується знанням основних понять і положень дисципліни, проте недостатньою системністю знань та обмеженою самостійністю під час виконання прикладних завдань. Здобувач здатний здійснювати характеристику типових природних комплексів за наявності методичних вказівок, визначати основні особливості природних компонентів і встановлювати окремі взаємозв'язки між ними, але допускає помилки в аналізі, порівнянні, інтерпретації або обґрунтуванні результатів.

Незадовільний рівень (1–49 балів) визначається за недостатнього рівня засвоєння основних понять і закономірностей фізичної географії материків та океанів, нездатності самостійно виконувати практичні завдання, суттєвих помилок під час аналізу природних компонентів і комплексів, невміння визначати основні закономірності їх формування та просторового поширення, а також відсутності належного обґрунтування отриманих результатів і висновків.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																									Іспит	Сума
Змістовний модуль № 1						Змістовний модуль № 2				Змістовний модуль № 3						Змістовний модуль № 4										100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	Т14	Т15	Т16	Т17	Т18	Т19	Т20	Т21	Т22	Т23	Т24		
3	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**40**	**100**

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<table>
<tr><td rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</td><td rowspan="2">Оцінка ECTS</td><td colspan="2">Оцінка за національною шкалою</td></tr>
<tr><td>для екзамену, курсового проекту (роботи), практики</td><td>для заліку</td></tr>
<tr><td>90 – 100</td><td>A</td><td>відмінно
В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.</td><td rowspan="5">зараховано</td></tr>
<tr><td>80 – 89</td><td>B</td><td rowspan="2">добре
Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.</td></tr>
<tr><td>70 – 79</td><td>C</td></tr>
<tr><td>60 – 69</td><td>D</td><td rowspan="2">задовільно
В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань (D).
Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань (E).</td></tr>
<tr><td>50 – 59</td><td>E</td></tr>
<tr><td>35 – 49</td><td>FX</td><td>«Незадовільно» з можливістю повторного складання
Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.</td><td>незадовільно</td></tr>
</table>

0 – 34	**F**	**«Незадовільно» з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання** Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.	**незадові льно**

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ECTS**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	**«Відмінно»**
Добре	B (80-89)	**«Дуже добре»**
	C (70-79)	**«Добре»**
Задовільно	D (60-69)	**«Задовільно»** .
	E (50-59)	**«Достатньо»**
Незадовільно	FX (35-49)	**«Незадовільно»** з можливістю повторного складання
	F (1-34)	**(«Незадовільно»)** з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Який предмет, основні завдання та структура фізичної географії?
2. Чому важливо вивчати закономірності просторової організації природного середовища?
3. Які основні методи використовуються для дослідження природних компонентів і комплексів Землі?
4. Де і з якою метою застосовуються методи дистанційного зондування Землі у фізико-географічних дослідженнях?
5. Поясніть роль літосфери, атмосфери, гідросфери та біосфери у формуванні природних комплексів.
6. Охарактеризуйте основні закономірності географічної оболонки Землі.
7. Чому географічну оболонку розглядають як цілісну систему взаємопов'язаних природних компонентів?
8. Поясніть сутність географічної зональності та наведіть приклади її прояву.
9. Чим відрізняються зональні та азональні закономірності у природі?
10. Обґрунтуйте значення фізичної географії для розв'язання сучасних екологічних і природоохоронних проблем.
11. Охарактеризуйте географічне положення Європи та поясніть його вплив на природні умови материка.
12. Які основні риси геологічної будови визначають особливості рельєфу Європи?
13. Дайте характеристику основних форм рельєфу Європи та поясніть закономірності їх поширення.
14. Чому природні зони Європи змінюються переважно в широтному напрямку?

15. Поясніть, як Атлантичний океан впливає на клімат західної частини Європи.
16. Де зосереджені найбільші річкові системи Європи та якими особливостями характеризуються їх басейни?
17. Охарактеризуйте основні типи внутрішніх вод Європи та закономірності їх розподілу.
18. Поясніть роль Альп, Карпат та інших гірських систем у формуванні природних умов Європи.
19. Чому природні комплекси Середземномор'я істотно відрізняються від природних комплексів Північної Європи?
20. Обґрунтуйте основні сучасні екологічні проблеми Європи та поясніть їхні природні й антропогенні передумови.
21. Охарактеризуйте географічне положення Азії та поясніть його вплив на різноманіття природних умов.
22. Які особливості геологічної будови визначають надзвичайне різноманіття рельєфу Азії?
23. Чому клімат Азії характеризується найбільшими контрастами температур і зволоження?
24. Поясніть роль гірських систем у формуванні клімату та режиму атмосферних опадів Азії.
25. Де розташовані найбільші пустелі Азії та які природні чинники зумовили їх формування?
26. Охарактеризуйте основні кліматичні пояси та області Азії.
27. Які річкові басейни є найбільшими в Азії та яке значення вони мають для природних комплексів материка?
28. Поясніть, чому великі річки Азії мають різні типи живлення та сезонний режим стоку.
29. Охарактеризуйте природні зони Азії та поясніть особливості їх просторової диференціації.
30. Обґрунтуйте роль мусонів у формуванні природних умов Південної, Південно-Східної та Східної Азії.
31. Охарактеризуйте географічне положення Північної Америки та поясніть його вплив на природні умови материка.
32. Поясніть, як значна протяжність Північної Америки з півночі на південь впливає на її кліматичну зональність.
33. Які особливості рельєфу Північної Америки визначають характер розподілу природних комплексів?
34. Де розташовані найбільші низовини Північної Америки та якими природними умовами вони характеризуються?
35. Чому клімат західної та східної частин Північної Америки істотно відрізняється?
36. Поясніть роль Кордильєр у формуванні клімату та внутрішніх вод материка.
37. Охарактеризуйте систему Великих озер та поясніть її походження.
38. Яке значення мають Великі озера для природних комплексів і водного балансу Північної Америки?
39. Чому Панамський перешийок має важливе фізико-географічне та географічне значення?
40. Охарактеризуйте природні зони Північної та Центральної Америки та поясніть закономірності їх поширення.
41. Охарактеризуйте географічне положення Африки та поясніть його вплив на кліматичну зональність материка.
42. Чому більша частина Африки розташована в межах жарких кліматичних поясів?

43. Поясніть особливості розподілу температур і атмосферних опадів на території Африки.
44. Де зосереджені основні річкові системи Африки та які особливості їхнього режиму?
45. Охарактеризуйте басейни Нілу, Конго та Нігеру і порівняйте особливості їхнього природного функціонування.
46. Чому Сахара є найбільшою пустелею Африки та які природні чинники зумовили її формування?
47. Поясніть механізми формування та поширення опустелювання в Африці.
48. Охарактеризуйте основні природні зони Африки та закономірності їх широтного розташування.
49. Чому природні комплекси східної частини Африки мають значне різноманіття?
50. Обґрунтуйте значення природних ресурсів Африки та основні екологічні проблеми їх використання.
51. Охарактеризуйте географічне положення Південної Америки та поясніть його вплив на природні умови материка.
52. Поясніть, яку роль Анди відіграють у формуванні клімату та внутрішніх вод Південної Америки.
53. Чому західне та східне узбережжя Південної Америки мають суттєві кліматичні відмінності?
54. Охарактеризуйте клімат басейну Амазонки та поясніть причини його надзвичайної вологості.
55. Де розташовані основні райони саван Південної Америки та які природні умови їх формування?
56. Поясніть особливості формування пустелі Атакама та її надзвичайно посушливого клімату.
57. Охарактеризуйте басейн Амазонки як цілісну природну систему.
58. Які найбільші річки Південної Америки та які особливості їхнього живлення і режиму?
59. Чому природні комплекси Південної Америки характеризуються значним біологічним різноманіттям?
60. Обґрунтуйте сучасні екологічні проблеми Амазонії та поясніть їхні можливі географічні наслідки.
61. Охарактеризуйте географічне положення Австралії та поясніть його вплив на клімат материка.
62. Які особливості геологічної будови та рельєфу Австралії визначають її природні умови?
63. Чому значна частина території Австралії має посушливий клімат?
64. Де розташовані найбільші пустелі Австралії та які чинники зумовили їх формування?
65. Поясніть причини високого рівня ендемізму рослинного і тваринного світу Австралії.
66. Охарактеризуйте основні природні зони Австралії та поясніть закономірності їх поширення.
67. Які особливості внутрішніх вод Австралії зумовлені її кліматичними умовами?
68. Поясніть значення Великого Бар’єрного рифу як унікального природного комплексу.
69. Охарактеризуйте географічні та природні особливості островів Океанії.
70. Чому природні комплекси Океанії характеризуються значним різноманіттям і високим рівнем ендемізму?
71. Які основні глобальні природні системи формують сучасний вигляд Землі?

72. Охарактеризуйте взаємозв’язки між літосферою, атмосферою, гідросферою та біосферою.
73. Чому Світовий океан вважається одним із головних кліматоутворювальних чинників планети?
74. Поясніть, як глобальна атмосферна циркуляція впливає на розподіл тепла й вологи на Землі.
75. Де проявляється вплив глобальної атмосферної циркуляції та які природні процеси вона визначає?
76. Охарактеризуйте роль океанічних течій у перерозподілі тепла на планеті.
77. Поясніть роль біосфери у функціонуванні Землі як цілісної природної системи.
78. Чому порушення рівноваги одного компонента географічної оболонки може спричиняти зміни інших компонентів?
79. Обґрунтуйте роль глобальних природних систем у формуванні умов життєдіяльності людства.
80. Поясніть, як сучасні глобальні зміни довкілля впливають на функціонування природних систем Землі.
81. Охарактеризуйте географічне положення та основні особливості Тихого океану.
82. Чому Тихий океан є найбільшим і найглибшим океаном Землі?
83. Поясніть зв’язок між тектонічною будовою Тихого океану та поширенням глибоководних жолобів.
84. Де розташовані основні глибоководні жолоби Тихого океану та чому вони мають значну глибину?
85. Охарактеризуйте систему океанічних течій Тихого океану та поясніть їхній вплив на клімат узбереж.
86. Поясніть сутність явища Ель-Ніньйо та його вплив на природні умови різних регіонів Землі.
87. Чому Тихий океан характеризується значним різноманіттям морських екосистем?
88. Охарактеризуйте основні біологічні та мінеральні ресурси Тихого океану.
89. Де зосереджені найбільш продуктивні райони Тихого океану та які чинники визначають їх продуктивність?
90. Обґрунтуйте основні сучасні проблеми природокористування та охорони природних комплексів Тихого океану.
91. Охарактеризуйте географічне положення Атлантичного океану та його природні особливості.
92. Чому Атлантичний океан відіграє важливу роль у формуванні клімату Європи та Північної Америки?
93. Де проходить Серединно-Атлантичний хребет і яке його значення для формування рельєфу океанічного дна?
94. Поясніть механізм формування та напрям поширення течії Гольфстрім.
95. Як Гольфстрім впливає на клімат західної та північно-західної Європи?
96. Охарактеризуйте основні природні ресурси Атлантичного океану та закономірності їх поширення.
97. Чому Атлантичний океан має особливе значення для сучасних транспортних зв’язків між материками?
98. Поясніть, як рельєф дна Атлантичного океану впливає на просторову диференціацію його природних комплексів.
99. Охарактеризуйте основні природні та антропогенні проблеми Атлантичного океану.
100. Обґрунтуйте значення Атлантичного океану у функціонуванні глобальної природної системи Землі.

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (протокол № 16 від 25 листопада 2024 року)» (https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

– робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;

– проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Coursera та інших фахових платформах, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Основна

1. Кирилюк, С. М., & Поп'юк, Я. А. (2026). Анди: навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 288.
2. Кирилюк, С. М. (2023). Земля і землетруси : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 408.
3. Кирилюк, О.В., Кирилюк, С.М. (2013). *Гідролого-руслознавчий словник-довідкник.* Чернівці: Чернівецький національний університет, Рута.
4. Кирилюк, С.М. (2019). *Ландшафтно-екологічна оцінка Хотинської височини для садівництва : монографія.* Чернівці, Чернівецький національний університет, Рута.
5. Кирилюк, С.М., Холявчук, Д.І. (2022). Фізико-географічна номенклатура Африки (берегова лінія). Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.
6. Ковалишин, Д.І. (1999). *Практикум з фізичної географії материків і океанів (для студентів географічних спеціальностей вузів).* Тернопіль, Підручники і посібники.
7. Марисова, І.В. (2005). *Біогеографія.* Регіональний аспект. Суми, ВТД «Університетська книга».
8. Панасенко, Б.Д. (1999). *Фізична географія материків.* Вінниця, ЕкоБізнесЦентр.
9. Половина, П.І. (1998). *Фізична географія Європи.* Київ, АртЕк.

Додаткова

10. Arbogast, A.F. (2017). *Discovering physical geography.* John Wiley & Sons.
11. Briggs, D.J., & Smithson, P. (1986). *Fundamentals of physical geography.* Rowman & Littlefield.
12. De Blij, H.J., Muller, P.O., & Williams, R.S. (2004). *Physical geography: the global environment (Vol. 2).* Oxford University Press.
13. Ellis, E.C. (2017). *Physical geography in the Anthropocene.*
14. Fullen, M.A. (2003). Soil erosion and conservation in northern Europe. *Progress in physical geography,* 27(3), 331-358.
15. Gabler, R., Petersen, J., & Trapasso, L. (2006). *Essentials of physical geography. Cengage Learning.*

16. Gao, J., & Xia, Z.G. (1996). Fractals in physical geography. *Progress in Physical Geography,* 20(2), 178-191.
17. Gerard, F., Petit, S., Smith, G., Thomson, A., Brown, N., Manchester, S., ... & Boltiziar, M. (2010). Land cover change in Europe between 1950 and 2000 determined employing aerial photography. *Progress in Physical Geography,* 34(2), 183-205.
18. Gómez- Villar, A., Santos- González, J., González- Gutiérrez, R.B., & Redondo-Vega, J.M. (2015). Glacial cirques in the southern side of the Cantabrian Mountains of southwestern Europe. Geografiska Annaler: Series A, *Physical Geography,* 97(4), 633-651.
19. Gregory, K.J. (2000). *The changing nature of physical geography (p. 368).* London: Arnold.
20. Gregory, K.J. (2019). *Man and environmental processes: a physical geography perspective. Routledge.*
21. Guyot, A. (1873). *Physical geography.* New York: Scribner, Armstrong and Company.
22. Herschel, J.F.W. (1867). *Physical geography of the globe.* A. and C. Black.
23. Hess, D., & Tasa, D. (2011). *McKnight's physical geography: a landscape appreciation. Upper Saddle River,* NJ: Prentice Hall.
24. Holden, J. (Ed.). (2008*). An introduction to physical geography and the environment. Pearson Education.*
25. Inkpen, R., & Wilson, G. (2013). *Science, philosophy and physical geography. Routledge.*
26. Johnston, R.J. (1986). *On human geography. Basil Blackwell.*
27. Lave, R., Wilson, M.W., Barron, E.S., Biermann, C., Carey, M.A., Duvall, C.S., ... & Pain, R. (2014). I ntervention: Critical physical geography. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien,* 58(1), 1-10.
28. Marsh, W.M., & Dozier, J. (1986). *Landscape: an introduction to physical geography.*
29. Maury, M.F. (1869). The physical geography of the sea, and its meteorology. Sampson Low, Son & Marston.
30. Nelson, B.D., Aron, R.H., & Francek, M.A. (1992). Clarification of selected misconceptions in physical geography. *Journal of Geography*, 91(2), 76-80.
31. Petersen, J., Sack, D., & Gabler, R.E. (2010). *Fundamentals of physical geography. Cengage Learning.*
32. Roy, A., & Trudgill, S. (Eds.). (2014). *Contemporary meanings in physical geography: from what to why?*. Routledge.
33. Sager, R.J., Helgren, D.M., & Israel, S. (1989). *World geography today.* Holt, Rinehart and Winston.
34. Seppala, M. (2005). *The physical geography of Fennoscandia (pp. 119-121).* Oxford University Press.
35. Shahgedanova, M. (Ed.). (2003). *The physical geography of northern Eurasia (Vol. 3).* Oxford University Press on Demand.
36. Smith, M.W., Carrivick, J.L., & Quincey, D.J. (2016). Structure from motion photogrammetry in physical geography. *Progress in Physical Geography,* 40(2), 247-275.
37. Strahler, A.H., & Strahler, A.N. (2002). *Physical geography: science and systems of the human environment.* New York: Wiley.
38. Strahler, A.H., & Strahler, A.N. (2003). *Introducing physical geography.*
39. Thomas, D.S., & Goudie, A.S. (Eds.). (2009). *The dictionary of physical geography.* John Wiley & Sons.
40. Veblen, T.T., Young, K.R., & Orme, A.R. (Eds.). (2015). *The physical geography of South America.* Oxford University Press.

41. Wellington, J.H. (1955). *Southern Africa. A geographical study. Vol. 1. Physical geography. Vol. 2. Economic and human geography. Southern Africa. A geographical study. Vol. 1. Physical geography. Vol. 2. Economic and human geography.*
42. Willmott, C.J. (1984). *On the evaluation of model performance in physical geography. In Spatial statistics and models (pp. 443-460)*. Springer, Dordrecht.

Інформаційні ресурси

1.Бібліотечний сайт кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії https://collectedpapers.com.ua/

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ *можуть визначатися* викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.